

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Star pregovor pravi, da pometaj najprej pred svojim lastnim pragom. Koroški prag pa je še ves zatrpan z najrazličnejšo šovinistično navlako in gnusnimi ostanki neslavne preteklosti.

Pometajte najprej pred svojim pragom!

V tisku smo brali, da so italijanske oblasti na Južnem Tirolskem v zadnjem času povečale svoj pritisk na avstrijsko narodno manjšino. V šolah so začeli poitalijančevati priimke avstrijskih otrok, v raznih italijanskih listih pa je čedalje več napadov na avstrijsko narodno manjšino.

V eni zadnjih števil se je tudi celovška „Volkszeitung“ v posebnem uvodniku pod naslovom „Južnotirolski problemi“ bavila z vprašanji in skrbmi, ki tarejo avstrijsko prebivalstvo na Južnem Tirolskem. Clankar se pritožuje, da je italijanska vlada odrekla odobritev nekaterim zakonom, ki jih je sprejela avtonomna južnotirolska poslanska zbornica. Med drugimi je ta usoda doletela tudi avtonomni zakon, ki je imel namen preprečiti dedno delitev kmetij, da bi zaščitili južnotirolski živelj pred uničujočimi posledicami nebrzdanega razkosavanja kmečke posesti. Vladni zastopnik je zavrnil tudi avtonomni zakon, na podlagi katerega so nameravali ustanoviti v Meranu južnotirolsko hotelsko strokovno šolo. Clankar našteva še druge primere z gospodarskega področja, ki kažejo, kako različna italijanska podjetja s svojim brezobzirnim udejstvovanjem povzročajo gospodarsko škodo južnotirolskim kmetom. Predvsem se pritožuje nad družbo Montecatini, ki si lasti večino vodnih sil na Južnem Tirolskem. Ta družba in še druga italijanska podjetja, med njimi tudi državne železnice, povzročajo južnotirolskemu kmečkemu prebivalstvu težko škodo na obstoječih namakalnih napravah in se ne ozirajo na stare vodne pravice južnotirolskega kmetijstva. Več sto domačinov v krajih Graun in Reschen je zgubilo svoje domove in eksistenčno podlago z zaježitvijo tamošnjega umetnega jezera, ki ga je izvedla omenjena družba Montecatini.

„Volkszeitung“ navaja v omenjenem članku, da povzroča tudi jezikovno vprašanje na Južnem Tirolskem težave, ter pravi, da je izzvala vladna določba, da se morajo pri notranjem uradovanju v ustanovah nemškega šolstva na Južnem Tirolskem posluževati tudi italijanskega jezika, veliko ogorčenje. List se posebno zgraža nad dejstvom, da so neofašisti na svojem kongresu v Abruzzih zahtevali ukinitvev južnotirolske avtonomije, oziroma, kakor pravi „Volkszeitung“, njenega fragmenta (ostanka), ki so ga na temelju avtonomnega statuta in na podlagi določil pariške pogodbe z Avstrijo do- slej uresničili.

Koroški Slovenci imamo popolno razumevanje za težave in krivice, katerim je še v marsičem izpostavljeno avstrijsko prebivalstvo na Južnem Tirolskem. Razumljivo nam je tudi, da se avstrijski tisk zastavi za obrambo narodnostnih, jezikovnih in gospodarskih pravic svojih sonarodnjakov v zamejstvu. Brez oviukov pa moramo naglasiti, da se nam čudno zdi, da se prav celovška „Volkszeitung“ toliko razburja nad nestrpnimi šovinističnimi pojavi, nad gospodarskim pritiskom in nad kršitvijo jezikovnih pravic s strani italijanskih oblasti na Južnem Tirolskem, ko pa jo vendar najdemo vedno spet v prvih vrstah tistih, ki pri nas na Koroškem prav te pojave, naperjene proti našemu ljudstvu, najbolj glasno odobravajo in zagovarjajo. Zdi se nam, da imamo prav s svojim stališčem, da krog, ki si je izbral šovinističnega Hitlerjevega oboževalca in njegovega odlikovanca SA-Standartenführerja na Miklavčevem za svojega strankinega vicešefa, nima pravice, da bi se pritoževal nad položajem na Južnem Tirolskem. Dokler ta krog na Koroškem propagira odpravo dvojezičnega šolstva — tega edinega fragmenta enakopravnosti slovenskega jezika, če se hočemo izraziti z besedami pisca v Volkszeitung, — dokler ta

Slovenija se pripravlja na zgodovinsko proslavo

desete obletnice ustanovitve štirih slovenskih brigad

Dne 13. in 14. septembra bodo v Dolenjskih Toplicah velike slovesnosti. Slovensko ljudstvo bo na svečan način proslavljalo deseto obletnico ustanovitve prvih slovenskih partizanskih brigad: Cankarjeve, Gubčeve, Tomšičeve in Šercerjeve brigade.

Desetletnica prvih slovenskih brigad bo najveličastnejši partizanski praznik vsega slovenskega ljudstva po osvoboditvi. „Ta proslava bo doslej največja počastitev žrtev in zgodovinskih pridobitev narodnoosvobodilnega boja“, je poudarjeno v pozivu, ki ga je naslovil glavni odbor Zveze borcev Slovenije na svoje članstvo in na vse slovensko delovno ljudstvo.

Za ta zgodovinski praznik vlada v vseh delih Slovenije ogromno zanimanje. Pripravljalni odbor za proslavo ima polne roke dela z organizacijo priprav, pri tem pa mu pomagajo še tudi vse množične organizacije širom vse Slovenije, da bo omogočen čim večjemu številu prebivalstva obisk proslave v Toplicah na Dolenjskem. Že do srede minulega tedna je bilo prijavljenih 40 posebnih vlakov, tisoče motornih vozil, desetstisoče kolesarjev, vozov in konjenikov. Pa ne samo iz Slovenije, tudi iz drugih delov Jugoslavije dnevno prihajajo prijave za udeležbo. Železniška direkcija v Ljubljani bo stavila na razpolago vse razpoložljive vagone, za posebne vlake, ki bodo vozili iz vseh večjih krajev Slovenije in tudi iz drugih republik, pa je odobrila 75% popusta.

Kolesarska zveza Slovenije bo organizirala skupne odhode kolesarjev. Samo iz Ljubljane se je za udeležbo prijavilo doslej 30.000 ljudi, samo ljubljansko društvo je najavilo 1100 kolesarjev. Računajo, da se bo proslave udeležilo nad 150.000 ljudi.

Na Dolenjskem se bodo še prav posebej pripravili na proslavo praznika slovenskih brigad. V tednu od 7. do 13. septembra bodo številne prireditve v mnogih krajih Dolenjske: v Novem mestu, v Žužemberku, na Dvoru, v Mimi peči, Mokronogu, Škocjanu, na Otočcu ter v vseh krajih Bele krajine in kočevskega okraja. Mladina povsod pripravlja kresove, Zveza borcev v Novem mestu pa veliko simbolično razsvetljava s sliko in sredini, ki bo z bližnjo blizu mesta vidna daleč naokoli.

Začetek proslave desetletnice slovenskih bri-

gad bo v soboto, 13. septembra na Frati, ki je tesno povezana z narodnoosvobodilno borbo na Dolenjskem. Vsi prvi partizani so šli v edinice čez Frato, kjer so bili tudi važni zgodovinski sestanki najvidnejših predstavnikov narodnoosvobodilnega gibanja v Sloveniji. Glavna proslava in zbor vseh štirih brigad pa bo v nedeljo, 14. septembra v starem parku v Dolenjskih Toplicah.

Glavni pripravljalni odbor za proslavo desete obletnice ustanovitve prvih slovenskih brigad je sprejel tudi še številne prijave nekdanjih Garibaldincev in pripadnikov IX. korpusa

iz Trsta, nadalje pripadnikov Beneškega odreda iz Goriške in Slovenske Benečije ter pripadnikov Koroškega odreda iz Koroške. Iz slovenskega zamejstva se je doslej prijavilo za udeležbo na proslavi že več sto bivših partizanov.

V narodnoosvobodilni borbi slovenskega naroda so sodelovale tudi široke plasti našega ljudstva na Koroškem. Zato pomeni praznovanje desete obletnice ustanovitve prvih slovenskih brigad tudi za naše ljudi zgodovinski dogodek. Dneva slovenskih brigad se bomo udeležili tudi koroški Slovenci z večjo delegacijo.

Teden koroških študentov v Ravnah

V zadnjem šolskem letu ustanovljeni Klub koroških študentov v Ljubljani, v katerem so vključeni predvsem akademiki iz jugoslovenske Koroške, to je iz Mežiške doline, pa tudi nekateri naši študentje, ki študirajo na ljubljanski univerzi, je od 27. do 30. avgusta 1952 organiziral „Teden koroških študentov v Ravnah“. Široko zasnovani spored in široka udeležba sta od vsega početka zagotovili priveditvi večji pomen kot pa je navaden počitniški sestanek. V resnici je to prvo srečanje koroške inteligence in delavcev iz Raven predstavljalo nekaj visokošolski teden, posvečen v prvi vrsti problematiki Koroške onstran in tostran meje, ki je združil vse intelektualce in javne delavce Mežiške doline in Koroške, privabil pa tudi posebno na večernih predavanjih številne delavce iz ravenških fabrik. Tako je na Teden prišla od izraza nova družbena ureditev, ki ne pozna ločitve po izobrazbi in drugih vidikih. Bili so zbrani mladi mežiški akademiki, deloma zrasli že v novi popolni ravenški gimnaziji, poleg starih javnih delavcev, ki imajo velike zasluge za kulturni razvoj Mežiške doline; našli so se stari in mladi intelektualci iz Koroške; prišli so borci iz narodnoosvobodilne borbe in delavci iz ravenških železarn, da poslušajo referente, ki so govorili o dikciji Mežiške doline, o položaju koroških Slovencev, o osvobodilni borbi v Mežiški dolini in na Koroškem, o položaju koroške inteli-

gence in o vlogi inteligence v FLRJ, o socialistični demokraciji, o arheoloških in drugih vprašanjih Mežiške doline itd. Govorili so naslednji predavatelji: inž. Pavle Žavcer-Matjaž, minister Franc Kimovec-Ziga, Ivan Bratko, Lojze Ude, Franjo Baš, dr. Julij Felaher, Jaro Šašel, Osojnik Marija, inž. Florjančič, Bogdan Zolnir, iz Koroške pa sta predavala tov. dr. Mirt Zwitter in Prušnik Karl-Gašper.

V petek, dne 29. t. m. predpoldan so bila predavanja v Kotljah, nakar so se udeleženci, med njimi poleg predavateljev tudi legacijski svetnik Mitja Vošnjak, nadalje predsednik DFDL dr. Franc Petek, šolski ravnatelj Franc Aichholzer, revizor ZSZ Tomo Kupper in predsednik SPZ dr. Franci Zwitter, na grobu poklonili spominu največjega koroškega pisatelja Prežihovega Voranca. Po poti, ki jo je tako čudovito opisal v nesmrtnih „Solzicah“, so šli potem še na dom Prežiha, da si ogledajo kraj njegovega delovanja in njegove smrti. Tam jih je Prežihova vdova nadvse ljubeznjivo sprejela in pogostila.

Prvi Teden koroških študentov v Ravnah je brez dvoma dobro uspel in pokazal vsestransko zanimanje zanj ne le v krogih koroške inteligence temveč še prav posebno med številnim delavstvom v Ravnah. Njegova vsakoletna ponovitev bo brezdvomno močno podčrtala pomen Raven kot kulturnega središča Slovenske Koroške ne glede na državne meje.

Dunajski velesejem se bliža

V dneh od 7. do 14. septembra bo Dunaj spet pritegnil številne obiskovalce, ki si bodo ogledali Dunajski jesenski velesejem. To bo že 56. velesejem, ki jih prirerajo na Dunaju letno dvakrat.

Letošnja velesejska razstavišča bodo v primeri z lanskimi obsegala 66.000 kvadratnih metrov več prostora, s čimer je omogočena udeležba znatno večjemu številu razstavljalcev kakor doslej. Med 2152 avstrijskimi razstavljalci jih bo 1919 iz Dunaja in Nižje Avstrije, ostale zvezne dežele pa bodo zastopane z 233 firmami. Iz Koroške se je prijavilo tokrat le 13 tvrtk za razstavo svojih izdelkov na Dunajskem velesejmu. Močno pa bodo zastopani tudi razstavljalci iz inozemstva s skupnim številom 1062 firm iz 23 držav. Od teh bodo priredile kolektivne razstave v posebnih paviljonih naslednje države: Anglija, Bolgarija, Češkoslovaška, Italija, Jugoslavija, Madžarska, Romunija in Sovjetska zveza. Med ostalimi državami bo Nemčija zastopana s 477 firmami, Francija z 90, Švica s 76, iz ZDA pa bo navzočih 59 razstavljalcev. Posebno pozornost vzbujajo med gospodarskimi krogi okolnost,

da bo Sovjetska zveza tokrat prvič po letu 1937 zopet uradno razstajala na Dunajskem velesejmu.

Za obisk velesejma, ki bo prikazal najrazličnejše panoge gospodarskega udejstvovanja doma in v tujini, je na železnici in avtobusih odobren 25% popust.

Nova holandska vlada

Dvanajst tednov so se v Den Haagu pogajali o sestavi nove vlade in šele v ponedeljek je uspelo, da so rešili dolgotrajno vladno krizo. Pristaš holandske delavske stranke dr. Willem Drees, ki je tudi v času, ko je bila država brez vlade, vodil posle ministrskega predsednika, je sestavil vlado, kateri pripadajo zastopniki štirih političnih strank, in sicer 6 krščanskih poslancev, 5 članov socialistične delavske stranke, 2 zastopnika krščansko-historičnega gibanja in 2 pristaša protirevolucionarne stranke, medtem ko 16. član vlade ne pripada nobeni politični struji.

Finska je plačala reparacije Sovjetski zvezi

Finska je te dni stvarno poravnala reparacije, ki jih je dolgovala Sovjetski zvezi. Minuli petek je zapustil zadnji tovorni vagon s težkimi žerjavji Finsko v smeri proti Sovjetski zvezi. Bil je to 343.700 vagon, ki je odpeljal iz Finske reparacijsko blago v Sovjetsko zvezo v zadnjih osmih letih.

Finska dolguje iz naslova reparacij Sovjetski zvezi zdaj še 10 ladij. Te ladje bodo kmalu dograjene v finskih ladjedelnicah in izročene bodo Sovjetski zvezi že prihodnji mesec.

Vrednost reparacijskega blaga, ki ga je morala dobaviti Finska Sovjetski zvezi, so cenili po cenah leta 1938 na 300 milijonov dolarjev. Danes je vrednost tega blaga 570 milijonov dolarjev.

Tovarna, ki je izdelala žerjave, katere so te dni odpeljali v Sovjetsko zvezo, je izdelala skupno nad 200 žerjavov za Sovjetsko zvezo. Zlupajo bodo odšli vsi delavci te tovarne na štiri tedenski dopust, po vrnitvi pa bodo začeli delati za svobodni trg.

krog zagovarja velenemško izmišljotino vindšarstva, dokler v kmetijski zbornici preprečuje priznanje enakopravnosti slovenskega jezika in izvaja gospodarsko zapostavljanje in izkoriščanje našega ozemlja, dokler vztraja pri poskusih nadaljnega raznarodovanja našega ljudstva, tako dolgo nima moralne pravice, da bi se razburjal nad zahtevo italijanskih neofasistov po ukinitvi južnotirolske avtonomije. Kdor namreč vidi le pezdirstvo očesa sosedu, bruna v svojem očesu pa ne, se ne sme pritoževati, če ga doleti očitek hinavstva. Star pregovor že pravi, da pometaj najprej pred svojim lastnim pragom. Koroški prag pa je še ves zatrpan z najrazličnejšo šovinistično navlako in gnusnimi ostanki neslavne preteklosti. Krogom okoli celovške Volkszeitung bi položili na srce, da se najprej lotijo generalnega čiščenja doma na koroških tleh. Šele ko bodo tod stvari čiste, jim bomo priznali pravico, da pometajo še pred tujim pragom.

Društva z velenemško tendenco

Pred kratkim je bilo v Gradcu ustanovljeno novo društvo, ki se imenuje „Alpenländischer Kulturbund“, na Dunaju pa društvo z imenom „Österreichische Landsmannschaft“. V zvezi z ustanovitvijo teh dveh organizacij objavlja zadnja številka avstrijskega dvomesečnika „Die österreichische Nation“ (Avstrijski narod) zanimiv članek pod naslovom „Dela obrambnih društev“, ki se v prevodu glasi: „Pod imenom „obrambna društva“ smo do leta 1938 razumeli one družbe, ki so se — kakor „Deutscher Schulverein Südmark“ — po pravilih zavzemale za pospeševanje „narodnosti“ (Volkstum). V njihovih vrstah pa so po letu 1933 prevladovali ilegalci, vsled česar jih je morala Dollfus-Schuschniggova vlada navzlic svojemu poudarjenemu nemško-prijateljskemu kurzu („Avstrija druga nemška država“) razpustiti. Tudi sicer so se ta društva prizadevala za širjenje velenemške tendence na jezikovno mešanem ozemlju. Sedaj pa je bilo zaporedoma na novo ustanovljenih dvoje društev, ki se nazivajo za naslednike obrambnih društev, oziroma nameravajo prevzeti njihovo dediščino: „Alpenländischer Kulturbund“ v Gradcu ter „Österreichische Landsmannschaft“ na Dunaju. Po pravilih sta obe društvi popolnoma zakoniti, v njih ni najti besedice o velenemški miselnosti, čeprav se skrbno ogibljeta besed o avstrijskem narodu in domovini. Toda otrok, ki se je opekel, se boji ognja. Vsled tega nihče pristnim Avstrijcem ne bo smel zameriti, če so nezaupljivi do takih tvorb in če bodo ostro opazovali, da se li ne bo delo teh društev končno le izrodilo v kulturno pangermanstvo, ki bi izgradilo avstrijske države in avstrijsko misel po letu 1945 še bolj obremenilo kakor v času med 1918 do 1933. Kako se bodo v ostalem zadržale že obstoječe „Österreichische Landsmannschaften“ do društev z enakim imenom, moramo seve prepustiti njim samim.“

Tudi koroški Slovenci, ki smo na lastni koži občutili pogubno delo nekdanjih „obrambnih društev“ kakor so bila „Südmarka“, „Heimattbund“, „Heimatkreis“ in druge nemško-nacionalistične organizacije, smo do obnavljanja takih tvorb skrajno nezaupljivi. Posebej še, ko lahko opazujemo, kako pri nas na Koroškem različne že obstoječe organizacije, kakor n. pr. Dorfgemeinschaft, Sängergau, Landsmannschaft itd. pod vplivom kulturnega udejstvovanja na našem ozemlju dejansko nadaljujejo tam, kjer so svoječasno prenehala tako imenovana „obrambna društva“.

Belgija proti pomilostitvi nacistov

Socialistična stranka Belgije je v posebnem komuniciju protestirala proti temu, da so bivšemu vodji koncentracijskega taborišča Bredendock, de Bodtu, ki je bil obsojen na smrt, spremenili kazen v dosmrtno ječo. Protest se nanaša tudi na izdajalskega polkovnika Adriena van Coppenolle, ki so ga izpustili na svobodo. Socialistična stranka je zahtevala takojšnje sklicanje parlamenta, na katerem naj bi vlada zavzela stališče do teh ukrepov, ki jih demokratična javnost Belgije ostro obsoja na javnih demonstracijah, ki so zajele vso deželo. Belgijski časopis „Het Volk“ piše, da je bil belgijski pravosodni minister vsled naraščajoče politične napetosti, ki je nastala zaradi amnestije nacističnih kolaboraterjev, odpoklican z dopusta.

Dunaj. — V ponedeljek se je pričel na Dunaju četrti mednarodni kongres za antropologijo in narodoslovje. Kongresa se udeležuje nad 900 zastopnikov iz 52 držav.

27 držav obtožuje SZ

V Ženevi se je minuli teden tretjič sestala komisija OZN za repatriacijo vojnih ujetnikov. Delegati te komisije zastopajo 27 držav. Predsednik komisije, salvadorski delegat, je ob začetku sestanka izrazil obžalovanje, da ni zastopana v komisiji Sovjetska zveza, zaradi česar bo delo komisije zelo ovirano. V tej svoji taktiki izjavi je zamlčal, da so že pred sestankom komisije delegati nekaterih držav pozvali Sovjetsko zvezo k udeležbi s poudarkom, da je njena udeležba najboljše priložnost, da se SZ opere očitanj in obtožb, ki se zoper njo čedalje bolj razširjajo po vsem svetu. Vodja zahodnonemške delegacije je predložil komisiji 50 dokumentov z imeni in najrazličnejšimi podatki 1.320.000 nemških vojakov in 750.000 nemških civilistov, ki so izginili v SZ. Od komisije je zahteval, naj uporabi vsa sredstva, da bi se ugotovilo, kakšna je bila usoda vseh teh ljudi. Potem se je oglašil japonski delegat, ki je nadaljeval na podlagi zbranih podatkov, da ni več glasu o 340.000 japonskih vojnih ujetnikih iz SZ. Poročilo o pogrešanju vojnih ujetnikov je podal tudi italijanski delegat.

Komisija OZN bo verjetno prešla tudi na vprašanje suženjskega dela sploh. Ko je bila komisija za repatriacijo vojnih ujetnikov ustanovljena na zadnjem zasedanju Generalne skupščine OZN, so poudarjali, da spadajo milijoni pogrešanih vojnih ujetnikov v strašno poglavje suženjskega dela, ki je bilo v 20. stoletju najprej obnovljeno v nacistični Nemčiji in potem od nje podedovano od Sovjetske zveze. Kmalu po ustanovitvi komisije za vojne ujetnike je bilo pozvanih 81 držav, naj sporočijo svoje podatke in pripombe, ki bi utegnile pomagati pri izvršitvi neposredne naloge nove komisije OZN. Z najobširnejšo dokumentacijo se je povabila odzvala vlada ZDA, ki je poudarjala, da je neznana usoda milijonov vojnih ujetnikov v SZ samo eno poglavje strašnega sistema suženjskega dela. V ZDA so emigranti iz vseh držav, ki so trpele pod strahovladno fašizma. V ZDA so tudi mnogi ljudje, ki so se po srečnem naključju rešili iz sovjetskih taborišč. Zato obsega dokumentacija ZDA

največ podatkov o suženjskem delu. Ta dokumentacija dokazuje, da je suženjsko delo sistem političnega in gospodarskega življenja v SZ. Po pričevanju tisočih prič je dokazano, da je v SZ in v njej podložnih državah že težko ugotoviti mejo med svobodnim in suženjskim delom. Za primer je navedeno, da je v Bolgariji med 240.000 industrijskimi delavci najmanj 100.000 prisilnih delavcev; med delavci v rudnikih CSR pa je celo od 70 do 80 odstotkov prisilnih delavcev.

Komisija OZN bo samo načelno razpravljala o strašnem zločinu nad človeštvom, ki ima svoje vodstvo in središče v SZ. Pri tem razpravljanju gotovo tudi ne bodo prezrli sramotnega dejstva, da dela ta zločinski sistem tudi dobre kupčije z „mrtvimi dušami“. Značilen primer take kupčije imamo v Avstriji. Pred nekaj meseci je namreč avstrijska delegacija prišla v Moskvo, da bi posredovala za vrnitev 50.000 avstrijskih vojnih ujetnikov iz Sovjetske zveze. Za stroške te repatriacije so sovjetski oblastniki zahtevali 200 milijonov šilingov. Ta kupčija za povrnitev avstrijskih vojnih ujetnikov in civilistov, ki so jih po končani vojni odpeljali v SZ, je bila sklenjena meseca maja, po dveh mesecih pa je sovjetski visoki komisar za Avstrijo po ponovnem povpraševanju predstavnikov avstrijske vlade izjavil, da so v Sovjetski zvezi morda samo še taki Avstrijci, ki spadajo med vojne zločince, ki ne bodo repatriirani.

Vse to, kar raziskuje sedaj komisija OZN, so delale že razne organizacije nekdanjih političnih preganjancev. O suženjskem delu je n. pr. lani v Bruslju razpravljala kongres Svetovne zveze bivših ujetnikov in internirancev. Prav tako so tudi svetovni javnosti sporočili že večkrat svoje doživljaje španski revolucionarji, ki so namesto zavetja v Sovjetski zvezi doživljali sužnost in se potem samo po srečnem naključju rešili iz nje. Sedanje zasedanje komisije OZN bo izpolnilo svojo nalogo samo v primeru, če bo združilo vse obtožbe milijonskih žrtev suženjskega dela v SZ.

Po „Slovenskem poročevalcu“

Italija v skrbeh za svoj oborožitveni načrt

Tudi v italijanskem gospodarstvu se občutno pozna breme, ki ga državni blagajni na la-ga oborožitveni načrt, zato so merodajni krogi v vedno večjih skrbah, kako bi obdržali državno gospodarstvo vsaj na sedanji ravni, hkrati pa tudi zagotovili izpolnitev nezmanjšane načrta o oborožitvi države. Na jasnem pa so si že danes, da obeh teh ciljev brez tuje pomoči nikakor ne bo mogoče doseči, z drugimi besedami: če ne bo pomoči od zunaj, bo nastal ali zastoj v gospodarstvu ali pa bo treba znižati posamezne oborožitvene postavke, ki so si jih zastavili, da jih hočejo doseči. Gotovo pa je, da bi se Italija v takem primeru raje odločila za zmanjšanje oborožitvenega načrta, predno da bi žrtvovala posamezne panoge državnega gospodarstva.

O možnosti take odločitve v skrajni sili poročajo tudi iz Amerike, kjer se trenutno nahaja italijanska finančna delegacija s finančnim ministrom Pello na čelu. Delegacija je na poti v Mexico City, kjer je letno zasedanje mednarodnega monetarnega fonda in mednarodne banke, obiskala tudi Washington in ob tej priložnosti razpravljala z ameriškimi gospodarskimi strokovnjaki. Poročilo o tem srečanju pravi, da je Pella izjavil, da bo Italija prisiljena znižati svoj oborožitveni program, če ne bo imela zadosti dolarskih naročil za industrijo in več gospodarske pomoči iz Amerike. Vsekakor je to precej žalostna pesem, ki jo poje italijanski finančni minister, ki je zato dejansko lahko vesel in zadovoljen, kakor je to povedal v Washingtonu, da je ob svojem „slučajnem“ obisku v ameriški prestolnici „srečal svoje ameriške prijatelje“, ki jih je informiral o razvoju gospodarskega položaja v Italiji.

Dobri stric v Ameriki — tokrat v osebi podtajnika v obrambnem ministrstvu Williama Fosterja — je takoj razumel moledovanje italijanskega nečaka in velikodušno obljubil, da bo Italija v proračunskem letu 1952/53 dobila večja ameriška dolarska naročila. Čeprav William Foster v zvezi s tem ni obljubil nobene točne številke, temveč je samo dal razumeti, da bo storjeno vse, da se pomaga Italiji, smatra agencija United Press to za najboljšo novico, ki da jo je Pella slišal ob svojem washingtonskem obisku pri svojih ameriških pri-

jateljih. Gotovo se ima za to v prvi vrsti zahvaliti dejstvu, da je tudi tokrat napel običajne strune in povedal v Washingtonu, da „italijanski oborožitveni načrt ne more prekoračiti določene meje, ker bi to ogrozilo nujno potrebno denarno stabilnost“, česar pa se Američani očitno najbolj bojijo. Da je nekaj resnice na tem, kaže že to, da so takoj spet obljubili nadaljnjo pomoč. Vsekakor zanimivo, če vemo, da je rimska uradna propaganda ob odhodu Pella v Ameriko skoraj pretirano širila optimistična gesla o položaju italijanskega gospodarstva in šele naknadno spoznala, da bi to lahko škodovalo beraški misiji Pella v Washingtonu.

Dolgoročni krediti za dvig kmetijstva v Jugoslaviji

Gospodarski svet pri vladi FLRJ je odobril investicijsko posojilo zadrugam v znesku 3 milijard 700 milijonov din. Od tega zneska je 550 milijonov dinarjev odobrenih za nabavo živine, 400 milijonov dinarjev za ureditev in obnovo vinogradov, 2 milijardi 750 milijonov dinarjev pa za dograditev zgradb in dokončanje gradbenih del, ki so jih začele kmečke delovne zadruge.

To posojilo se bo odplačevalo z 2% obrestmi. Rok za odplačilo posojila, ki bo porabljen za nabavo živine, znaša 5 let. Zneske, ki bodo porabljeni za obnovo oziroma za ureditev vinogradov, bo treba odplačati v 20 letih; posojilo, ki bo porabljen za investicijsko izgradnjo, pa v 30 letih.

Omenjeno posojilo, ki ga je odobril Gospodarski svet, je namenjeno predvsem tistim zadrugam, ki zaradi letošnje suše ne bodo mogle končati začetih gradbenih del, kakor tudi tistim, v katerih imajo člani zadrug zaradi investicijske izgradnje znatno nižje dohodke.

Razen tega je odobreno investicijsko posojilo državnim kmetijskim posestvom ter vinogradniškim in sadjarskim nasadom, in sicer v znesku 140 milijonov dinarjev. Državnemu kmetijskemu posestvu Belje je odobren poseben kredit v znesku 160 milijonov din na perutninarstvo, posestvu Jelaspolje pa posojilo v znesku 6 milijonov din, namenjeno za ureditev nasadov riža.

PO ŠIRNEM SVETU

Beograd. — Bolgarski obmejni organi so poročili letos od 1. aprila do 31. julija 76 incidentov na meji proti Jugoslaviji. S tem v zvezi je poslalo zunanje ministrstvo FLRJ bolgarskemu poslanstvu v Beogradu noto z zahtevo, naj bolgarska vlada nujno ukrene, da bo sovražnosti in izzivanja konec. Jugoslovanski notni so priloženi obširni podatki o izgredivih.

Beograd. — Na progi Beograd—Bar so pričeli s pripravami za vrtnanje do sedaj najdaljšega predora v Jugoslaviji pod planino Sozina. Predor bo dolg 6.170 metrov in bo eden najtežjih objektov pri gradnji te proge.

New York. — Ameriške letalske družbe so v mesecu juniju na rednih letalskih progah prevozile prvič v zgodovini več kakor dva milijona potnikov.

London. — V letošnjem prvem polletju se je v Angliji pri cestnih prometnih nezgodah smrtno ponesrečilo 2090 oseb, 93.067 jih je bilo težje in lažje poškodovanih.

New Delhi. — Indijski minister za trgovino in industrijo je izjavil, da se bo indijska proizvodnja železa in jekla v treh letih povečala od 250.000 na 600.000 ton na leto. To povečanje proizvodnje bo omogočeno z razširitvijo in modernizacijo obratov. Indijski minister je tudi izjavil, da pričakuje indijska vlada od Mednarodne banke za obnovo in razvoj primerno pomoč za izvedbo svojih načrtov.

Jeruzalem. — Izraelski parlament je sprejel zakon o podaljšanju vojaške službe za 6 mesecev ter odobril načrt vlade za nakup orožja v ZDA.

Frankfurt. — V Zapadni Nemčiji bodo zvišali poštne pristojbine, da bi izravnali deficit poštne uprave. Podražitev različnih pošt-nih pošilk bo znašala do 50 odstotkov dosedanjih tarif. Zvišali bodo tudi tarife za telefonske pogovore in za brzojavke. Na ta način upajo, da bodo dohodki pošte narasli letno na 250 do 350 milijonov D-mark.

Nepretrgan beg iz Vzhodne Nemčije

Po podatkih begunskih uradov v Berlinu je v teku avgusta pribežalo nad 15.000 oseb iz sovjetske cone Nemčije. Policijska direkcija zapadnega Berlina je objavila, da je prejšnji teden znova pribežalo iz sovjetske cone 20 policistov, ki so prosili za politični azil. S tem je naraslo število vzhodnonemških policistov, ki so zbežali meseca avgusta na zapad, na 168. Iz istih virov je razvidno, da je v prvih osmih mesecih letošnjega leta zbežalo več kakor 1600 pripadnikov tako imenovane „ljudske policije“ iz sovjetske cone Nemčije v zapadni Berlin.

Zapadnonemški minister za vprašanja celotne Nemčije, Jakob Kaiser, je po radiu apeliral na prebivalstvo Vzhodne Nemčije, naj se samo v „skrajni sili“ odloči za beg v Zapadno Nemčijo. Dejal je, da vzhodnonemška vlada razširja vesti, da Zapadna Nemčija ni več zainteresirana na združitvi Nemčije. Te vesti naj bi ustvarile paniko in povzročile še večji beg prebivalstva na zapad. Kaiser je dejal, da žel vzhodnonemška vlada na ta način preplaviti Zapadno Nemčijo z begunci ter tako oslabil njeno socialno strukturo. Kaiser je napovedal stroge kontrolne ukrepe.

Posojila Mednarodne banke

V letnem poročilu Mednarodne banke za obnovo in razvoj je navedeno, da je banka letos odobrila posojila v višini 121,2 milijona dolarjev. Posojilo je dobilo sedem evropskih držav: Belgija, Finska, Island, Italija, Holandija, Turčija in Jugoslavija. Jugoslaviji je bilo odobreno 28 milijonov dolarjev za napredek industrije, kmetijstva, ribištva, prometa in gozdarstva. V poročilu je tudi rečeno, da je posojilo v višini 2,7 milijona dolarjev, ki ga je Jugoslavija dobila za opremo industrijskih obratov, že popolnoma izplačano.

Italijanski vojni zločinec na olimpiadi

Sodišče v Milanu je obsodilo italijanskega udeleženca na olimpiadi v Helsinkih Dantela Agostinija kot vojnega zločinca na 22 let ječe. Agostini je v letih od 1943 do 1945 sodeloval z Nemci in bil udeležen tudi pri streljanju in mučenju partizanov.

Gotovo se bo marsikdo spraševal, ali Italijani res nima drugih športnikov, ki bi se lahko udeležili mednarodnih tekmovanj.

KOLENDAR

Sreda, 3. september: Doroteja
Četrtek, 4. september: Rozalija
Petek, 5. september: Lavrencij

SPOMINSKI DNEVI

3. 9. 1792 — Janičarji zavzeli Beograd — 1891 Izšla prva številka „Ameriškega Slovenca“, prvega slovenskega lista v Ameriki — 1939 Anglija in Francija sta napovedali Nemčiji vojno.
4. 9. 1834 — Rojen v Ljubljani pisatelj Fran Erjavec — 1852 Rojen na Brdu pri Lukovici pisatelj Janko Kersnik — 1870 Proglášena tretja francoska republika — 1907 Umrli norveški skladatelj Edvard Grieg — 1928 Izšla zadnja številka tržaškega dnevnika „Edinost“, ki je izhajal 80 let.
5. 9. 1843 — Izšle Blekweisove „Novice“ — 43 let po Vodnikovih.

Partizani, mladina, prosvetaši!

Bralci Slovenskega vestnika!

Sporočamo vam, da bo Zveza koroških partizanov organizirala skupni avtobusni izlet na veliko zgodovinsko proslavo desete obletnice ustanovitve prvih slovenskih brigad, ki bo dne 13. in 14. septembra v Toplicah pri Novem mestu na Dolenjskem. Odhod je predviden iz Celovca v soboto, dne 13. IX. popoldne ali pa v nedeljo, dne 14. IX. v zelo zgodnjih jutranjih urah, povratek pa v noči od nedelje na ponedeljek. Stroški za avtobusno vožnjo tja in nazaj bodo znašali približno sto šilingov na osebo. Za prehrano in eventualno potrebno prenočišče v Ljubljani bo poskrbela Zveza borcev Slovenije, ki nas je povabila kot goste na proslavo Dneva slovenskih brigad.

Kdor se želi udeležiti lepega avtobusnega izleta in doživeti veliko slavje vsega slovenskega naroda na Dolenjskem, naj pravočasno, najpozneje pa vsaj do prihodnjega torka, dne 9. t. m. odda ali pa pošlje priporočeno po pošti svoj potni list, kdor ga pa nima, pa svojo osebno izkaznico „Identitätsausweis“ in takozvano „Eidesstattliche Erklärung“, potrjeno od občine, ter 100.— šilingov na naslov: Zveza koroških partizanov, Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10. Mladolletni pod 21 let morajo priložiti tudi izjavo staršev, da se strinjajo s potovanjem (Elternerklärung). Pravočasna prijava je potrebna za ureditev potnega dovoljenja in skupne vize ter za rezerviranje sedeža v avtobusu. Sporočite hkrati, ali želite odhoda že v soboto popoldne ali šele v nedeljo zgodaj zjutraj.

Zveza koroških partizanov
Glavni odbor

TUJSKI PROMET NA KOROŠKEM

Meseca julija so na Koroškem zaznamovali za 16 odstotkov višji promet inozemskih tujcev kakor preteklo leto. Iz Nemčije je bilo julija 300 gostov na Koroškem.

K bližajoči se jeseni v podjunske Št. Vidu

Kakor da bi hodil na svoj dragi dom mi je vedno, kadar potujem v šentvidsko faro v Podjuni. Vsaj mi je vendar dala ta v času naše velike pomladanske narodnoosvobodilne katastrofe leta 1919 za več tednov varno zavetišče in mi je s tem mogoče rešila življenje.

Sončen jasen predjesenski dan s tako čistimi razgledi in obzorji danes toliko bolj poglavlja duhovno stran človeka.

Kot šopek planinskega zelenja se mi zdi v jutranji zarji umita romantična, pol v romanskem, pol v gotskem slogu na trdni skali sezidana kamenska cerkev. Izza nje v znatni dalji siva šiljasta konica visokega Obirja. Kako prijetna je tudi tu zavest, da se spričo zopetne sončno sveže barve vseh travnišč, deteljšč in strniščnih posevkov ter obilno obloženega sadnega drevja na kamenskem polju zle posledice poletne suše vendarle popravljajo.

Vso dolgo a položno gozdno pot v Šent Vid oziroma Spodnje Vinare me srečavajo mladinci, ki dirjajo na kolesih v razne tovarne na delo.

Tik pred vasio v obsežnem gostem sestavu visokih borov, jekleno čisti udarci in potem mogočno lamastenje. Kljub padajoči ceni so drvarji v polnem zaletu na delu. Ali naj bo to tudi eden od znamenj nastopajoče splošne gospodarske krize?

Pri Voglju v Šent Primožu potem sprašujejo čemu je pripisovati vse razne tako nevšečne gospodarske pojave. Vsega blaga je danes v trgovinah v obilici, a cene vendar ne padejo. Na zadnjem sejmu minule srede v Velikovcu ogromno število konj, a ne premalo kupcev in so tržili naše dragocene kopitarje po sramotno nizki ceni. Zrebeta menda po tisoč šilingov.

Pozimi je bila gradbena delavnost v šentvidski okolici tako zelo živahna, da so morali vztrajati delavci v najhujšem mrazu ob zakurjenih pečeh pri raznih gradnjah, sedaj poleti pa, ko bi se vse lahko tako lepo naravno sušilo pa delo stoji in domači zidarji čestokrat počivajo. Tudi tovarne v Reberci so odpustile nad tristo ljudi.

Malo čez plan dalje od Zablškega jezera sem zveni stalno udarjanje godbe na pihala, tako da je to domačinom že kar preveč. Baj se nahaja na jezeru skupina ali šola neke godbe na dopustu. Bežen pogled iz Voglievega kostanjevega vrta izpred gostilne proti povsem prenovljeni in prezidani, starinske lesene domačnosti, lesenega škodlastega stolpa in starinske lesene lope oskubljenega šentprimoška cerkvice, zelo preseneča. Kar nekako mestno je že belo in negovano dvorišče med cerkvijo in Picejem, na katerem ni več nekdanje zelene trave in tako domače trate. Menda se cerkvici obeta, da postane farno središče. Sosednje mize prihaja vendar modrovanje starega Voglja, češ: „že stari ljudje so dejali, da je za ajko najboljša sončna toplota in visoki zračni toki.“

Kljub že zopetni poletni opoldanski vročini moram zapustiti živahno in senčno gostilniško

križišče, ker je treba na vse strani na polja. Na zapad proti Nagelčam, k naši tako težko preizkušeni a gospodarsko izredno preudarni vdovi na Pušnikovem, katere mož je dal svoje mlado življenje v partizanih leta 1945; na vzhod in sever proti Vesieli, kjer naš Luc neumorno vlačil iz močvirskega jarka zeleno, čeprav kislo ločjo in ki naj deloma nadomesti zimsko krmo in potem k Vazarju, kjer naravno vsled jesenskega lepega dneva razen vedno prijazne gospodinje ni nikogar doma.

Slučajno iztaknem ležečega v senci pod grmovjem na razglednem holmu med Spodnjimi Vinarami in Vesieli s krasnim razgledom proti jezeru našega draglega tovariša inženerja Markota, ki je vsled hudo zlomljene roke za več tednov ali celo mesecev neusmiljeno obsojen na brezdelje.

Pri najinih obhodih čez prostrana polja doznam šele danes, da so svoječasno na Vorčerjevi sredi polja izdelovali opeko in da je še danes tu in tam dobiti v vsej dobroljski okolici priznane trde kose te z označko starega dela J. P. (Janez Polcar).

Poslovanje pri Vazarjevi „fidernici“ in „fidernački“ pred sto leti menda še v polnem obratu se nahajajočih domačih pivovarnah in sušilnicah ter razgovori ob traktorju, ki pripravlja že v polni pari primerno vležno dobro zemljo za novo setev rži, me vedno tako dolgo zadržijo, da moram v polnem diru čez goro zopet proti Kamenu, da še pravočasno dosežem prvi vlak.

France Vernik

Medvedji dol

Dr. Šašel Josip

Marsikateri izmed čitateljev je bil že na najvišjem vrhu Karavank, na Stolu. Gotovo se je vsakemu vtisnil v spomin oni edinstveni razgled: na jug vse pregledno in prijemljivo jasno, tok Save gori preko Jesenic pa doli proti Kranju in Ljubljani, pred vami spodaj, kakor na dlani, naš biser Bled z veličastnim ozadjem Triglava, skratka: pogled v našo svetlo sedanost. Na ono stran pa, proti severu, — kakor pogled v našo temno preteklost! Vse je zastrto od vrhov neposrednega predgorja, nedoločno se vidi mimo teh nižjih vrhov tam kos dravske doline, pa zopet nekaj jezera, menda Vrbskega — kje je Gospa sveta, ta naša zibelka, ki ni toliko oddaljena kakor n. pr. Kranj? Na jugu prozornost Prešernove poezije, na severu pa siva preteklost začetkov naše zgodovine!

Pa ravno v ta sever se je vsak radovedno zagledal, hotel prodreti v ono zagonetnost: kakšen je ta svet, kako življenje utripa v njem?

Pod vami vrtoglavi prepad severne stene Stola, ki tu zapira z Ovčjim vrhom onstran ogromen del, ki se izteka proti severozahodu gori in zgublja vidu za pobočji sosednih vrhov, to je Medvedji dol.

Romantično ime, kakor ves ta svet. Pa težka

VINARE POD STRMCEM

Težka in bridka nesreča je zadela minulo nedeljo spoštovano in ugledno družino Jurija Dragašnika v Vinarah pod Strmcem. Šele enajstletni sinček Tone se je smrtno ponesrečil in sicer je prišel pri električni napeljavi v hiši v dotiko z električnim tokom. Sunek je bil tako usoden, da je fanta ubilo in je bila vsaka pomoč brezuspešna. Lahko si je predstavljal kakšna žalost se je naselila v Dragašnikovo družino, ko so tako nenadoma in nepričakovano izgubili svojega ljubljence. Pa tudi vsa okolica globoko sočustvuje z narodno zavedno Dragašnikovo družino in ji vsi izžajo iskreno sožalje.

ŽELEZNA KAPLA

Ob številni udeležbi žalnih gostov smo minulo nedeljo spremili k zadnjemu počitku Jožefa Orla, občinskega tajnika občine Železna Kapla in Bela. Pokojni Orel je dosegel starost 63 let in je bil kot občinski tajnik zaradi nepristranskega poslovanja pri vseh priljubljen in je užival v vseh slojih prebivalstva zasluženo spoštovanje. Po svojem političnem mišljenju je bil socialist in so kot takega za časa avstro-fašizma tudi prisilno pregnali. Ob odprtem grobu so se od pokojnega poslovili domači župan, zastopnik okrajnega glavarstva, zastopnik požarne brambe in socialistične krajevne organizacije. Pokojnega Jožefa Orla bodo občani obeh občin ohranili v lepem spominu.

kakor medvedja šapa je njegova nedavna preteklost!

Ze ime pove: nekaj se bili medvedje tu gospodarji, divjina nepristopna. Pa je naš človek začel prodirati v to divjino. Še pomnijo domačini, bil je Strugar, ki se je naselil tam na prisojnem pobočju Posinskega vrha, kar tam za Ovčjim vrhom. Sprejel je boj z medvedmi in divjino, požgal gozd in trebil novine, da si je pridobil nekaj plodonosnega sveta in pašnikov za živino. Vedno nove novine je posejal, vedno nove pašnike iztrebil, kajti njegova družina in živina se je množila in potrebovala hrane. Končno je mogel vsakemu sinu postaviti lastno hišo: Vlipu, Marku, Nečku, Jakopu, kakor se tem kmetijam še danes pravi. Tam, kjer je imel stan in planino za jalo vo t. j. mlado še neplodno živino, je nastala zopet ugledna kmetija Avovnik (= Jalovnik). Koze je pasel v dolu Kozjaka, imel jih je toliko, da je rekel: „Imam tri sto golic (= koz brez rogov), sam zlodej pa vej, koliko rogačic.“ Ovec pa je imel še več, te je pasel sem na Ovčji vrh.

Tako je ta divjina začela dobivati kulturno lice in imena. Človeška naselbina je rastla in pridobivala novi plodni svet iz te gošče na vsakem, količkar pripravnem prostoru. Kmetije (Nadaljevanje na 4. strani)

Tako je ukazala milostljiva gospa Uršula. Sama se odpravi v Stubico jutri ali pojutrišnjem.

„Čudno, čudno,“ zamrmra majhen, izsušen kmetič, čigar glava je bila podobna stari grčavi vrbi, rdečkasti lasje pa suhemu ločju. „Zelo čudno, da je stara sova zapustila gnezdo,“ reče in s podprtimi lakti zija v gizdaveca.

„Tudi moja neumna pamet,“ de gizdavec in tlesne z jezikom, „ne more tej niti najti konca. Zdi se mi pa, da jo je neka madžarska lisica iz susjedne luknje izrinila. Recite mi, da nisem Andrej Horvat, strežaj njene milosti, gospe Heningove, ampak črn cigan, če ni tako.“

„Reci mi, dragi Andrejček,“ vpraša domači gospodar Ilija Gregorič, „kaj pa pravijo k temu gospodje zeti?“

„To vedi Bog,“ skomigne Andrej z rameni, „jaz ne vem, ali jim je prav ali ne. Gospod Konjski je pozno v noč govoril s tisto madžarsko ovjalko, ki jo je poslal Bator in ob slove-

su sta se lepo rokovala. Gospoda Kerenčana ni, a gospod Štefan Gregorjanec je nepričakovano prijahal z Mokric in ko je stopil s konja, je slugo strašno ošinil z bičem in zdi se mi, da je bil strašno jezen. Pozneje smo slišali, kako je na staro Uršulo in Konjskega kričal in tolkel po mizi. Vražje krvi je dedec; to je njegova navada.“

„Da, da,“ potrdi brlovski sodnik Ivan Horvat, „zgrbančen stavec s podrezanimi sivimi brki, odet v moder suknjič. Do zdaj je mirno sedel in držeč palico z obema rokama, nepremično zija v dremajočega psa. „Da, da,“ gospod Štefan je vražje krvi. To ve celo Prigorje in vedo to tudi Kranjci Jeseničani onkraj Save. Odkar se je oženil z našo gospodično Marto, se gospodarji na Susjedu menjajo ko piškurji.“

„Kaj je to gospodi mar,“ pritakne rusoglavi suhec Matija Gušetič in pokaže skozi smeh, zobe kakor volk v gozdu. „To je gosposko, gospoda sme vse.“

„Slišal sem neke praviti,“ je nadaljeval sodnik, „da je težko služiti dvema gospodarjema, a naša buča je najbolje izkusila, da ta rek ne laže. Več ko trideset let se ubijam s sodno službo, a Bog mi je za pričjo, da večkrat še na tešče nisem vedel, ali sem možki ali sem ženska — tako mi je šumelo v buči od samih

* Vaški sodnik je tako kakor vaški župan bil tudi tlačan in je pomirjeval sosedo ter sodil, seveda pod nadzorstvom graščaka, majhne zadeve.

gospodarjev. Ta vleče sem, oni tja, mi pa tu razpeti stojimo in batine padajo po naših ledjih z obeh strani.“

„Ne bojte se, dragi sodnik,“ se zakrohoče Andrej, „sedaj boste okušali batine samo z ene strani. Susjedčani in Brlovci spadajo sedaj pod Madžara Batora, a Stubičani pod mojo milostljivo babo. Jaz in gospod Puhakovič bova samo skrivoma pazila, kako madžarske miši našo slanino glojejo. Midva sva ostala tu samo na straži.“

„A koga je Bator določil za gospodarja?“ vpraša Gušetič.

„Ti tega ne veš, šepavi moj Matija?“ je plosnil z rokama gizdavec. „Mar nisi še videl debelega Grgo, gospoda Gregorja Dombroja, ki je zamenjal slavnega Jurja Vsesvetičkega? To je nekakšen Medjimurec, ne veš ali je Hrvat ali Madžar, toda po trebuhu spoznaš, da tehta toliko ko pitan vol. — Kuma Kata,“ se je obrnil gizdavec do žene pod pristrejšem, „pazite na svoje goske, kure in prešičke, ker vam jih bo sicer novi Batorov provizor* požrl vse skupaj s perjem, puhom in ščetinami. Njegov želoдец je prava fraterska malha. Verujte mi, kaj takega še nisem videl. Ta dobri Grga pol dneva je in pije, pol dneva smrči in namesto da bi z našiljenim peresom pisal račune, si svoje šilaste brke maže s smrdljivim

* Provizor je isto ko upravnik.

lojem. To vam bo gospodarstvo, kakor da so se zbrale na Brdovcu kobilice in proščanje.“

„Kaj pa je s starim provizorjem, gospodom Vsesvetičkim?“ se je sedaj vtaknila v razgovor Katica, žena Ilije Gregoriča.

„Hudič vedi,“ odvrne gizdavec, „veter ga je čez noč odpihnil brez sledi. Da je zbolel, pravijo, da je moral v Zagreb in kaj vem kaj še. Vemo, kakšna čudna bolezen je to, če moraš zdrav grenko medicino piti. Pa vendar vsega ne razumem prav. Vsesvetički, hudič ga neši kamor se mu ljubi, je res kral in ropal ko martoloz, toda to je delal v korist Batora in pred nosom Heningovke, ki ga je ljubila ko vrag cerkvene svečnike. Glej in sedaj ga preganja Bator. Čudni volzi, ki jih ne razpleto naše neumne butice.“

„Bilo kakor bilo,“ se je oglasil Ilija, „vem, da kmetje pod gospodo ne bomo dočakali raja, pa je le sreča, da je starega provizorja odnesla voda, ker je bil strašen razbojnik, pravi požigalec, ki nam je odnašal naše siromaštvo, kolikor se mu je zljubilo — on in njegova dva pajdaša, Janko in Nikolaj.“

„Saj res,“ vzklikne Andrej, „skoraj bi pozabil, da sta tudi ta dva morala zboleti in jo za starim provizorjem mahniti v Zagreb.“

* Martaloze so se imenovali za tistih časov avstrijski graničarji ob turški meji. Radi so, če je nanesla prilika, tudi sami ropali.

(Dalje)

ZA GOSPODINJO IN DOM

Vedenje pri mizi mora biti privzgojeno

Nič ni lepšega, kakor gledati človeka, ki se lepo vede pri mizi, pravilno rabi jedilno orodje ter tudi lepo je. Seveda pa to še zdaleka ni vse. Treba je še mnogo več. Naj bo še tako preprosta hiša in kosilo še tako skromno, če je na mizi čeden prt in je tudi soba oziroma kuhinja v redu ter so na mizi krožniki in pribor pravilno razvrščeni, bo tudi kosilo mnogo bolj teknilo, kakor pa če bi ga použili v zanemarjenem in nečednem prostoru. In končno moramo pomisliti tudi o tem, da je morda čas kosila in večerje edini čas dneva, ko se vsa družina zbere in zaupno pokramlja o tem, kar jo najbolj zanima ali najbolj teži. Menda mi ni treba posebej poudarjati, da je ta čas zlasti prijeten in prisrčen, kjer imajo otroke.

Težko je prav zares dopovedati ženi, ki ne zna ustvariti prijetnega doma in predvsem tistega toplega družinskega ozračja, katerega veliko središče je ona sama in ki pomeni za vsakega resnega človeka dragocenost in pravo bogastvo. In prav žena je kriva, če niti mož niti otroci niso radi doma in izrabijo vsako priložnost, da se izognejo vsemu, kar je v domu.

Zato menda ne bo odveč, če znova poudarimo, da je vse odvisno od gospodinje, to je od žene ali matere, ki je prav gotovo središče in izhodišče vsake družine in družinskega življenja. Ko smo že ustvarili tako prijetno družinsko ozračje doma je prav, da spregovorimo tudi o vedenju in zadržanju za mizo, zlasti glede na otroke. Prav je, da začnemo pri otrocih že zgodaj misliti o njihovi vzgoji tudi glede tega, saj jim bo vse, kar se bodo v otroških letih naučili, pozneje v življenju mnogo koristilo.

Poznala sem družino, v katero sem zelo rada zahajala, zlasti pa sta mi bila všeč mali Nejček in Tonček, ki sta bila zelo prisrčna otroka. Toda kakor sta bila živahna in polna vseh muh, zlasti še mlajši Nejček, ljubljeneček družine, tako sta se znala lepo vesti zlasti pri mizi. Naj vam na kratko opišem njune dobre navade.

Pred jedjo sta si Nejček in Tonček umila roke in če je mama ugotovila, da niso čiste, sta jih morala ponovno umiti. Glede tega je bila mamica zelo stroga. Zlasti je imela „na piki“ nohte. „To zahteva higiena in olik“, je navadno govorila, če se dečkoma ni ljubilo osnažiti od igre očrnelih nohtov. Nejček in Tonček sta vedno čakala, dokler nista očka in mama razdelila jed, to se pravi najprej juho, sta jo brez hrupa pretiranega srebanja spravila vase. Tudi z vilicami in noži sta že znala ravnati. Mama jima je namreč kupila ličen majhen pribor, ki sta ga brez težave uporabljala. Lepo ju je bilo videti, ko sta jedla. Celo v otroški koloniji, s katero sta šla na počitnice, so ju pohvalili in stavljali drugim za vzgled.

Lepo vedenje za mizo bi moralo biti ena izmed osnovnih navad vsakega človeka. Zato mislim, da ne bo odveč, če začno matere pri otrocih misliti že dovolj zgodaj na to. Kajti kar pride v navado, in je negibno že v zgodnji mladosti, to bo ostalo trdno in za vedno tudi v odraslem človeku.

Praktični nasveti

Preproge bodo dalj časa vzdržale, če pritr-dimo mizam in stolom na noge košček klobučevine.

Vrelo mast, ki je brizgnila na tla, polijemo hitro z mrzlo vodo, da se strdi in se tako ne zaje v les. Strnjeno postrgamo z nožem.

Pri sadnih pogačah se testo rado napije sadnega soka in ni rahlo. Da to preprečimo, natresemo med testo in sadje drobtinice, ki sok popijejo.

Aluminijaste posode ne smemo umivati s sodo. Za čiščenje te posode uporabljamo milo, fini pesek in vročo vodo. Če je posoda zelo mastna, jo pred pomivanjem obrišemo s papirjem.

Vodo ohladimo brez ledu, če jo denemo v steklenico ali glinasto posodo, zavijemo v mokre krpe in postavimo v senco, najbolje na preprih. Steklenic ni treba zapirati. Čez nekaj ur bomo imele lepo ohlajeno pitno vodo. — Na isti način lahko hladimo tudi vino, žganje in druge pijače.

Lesnje, ki ga je zmočil dež in je zaradi tega postalo trdo, omehčaš, če ga obrišeš s krpo, ki si jo namočila v petroleju.

KAKO OHRANIMO PARADIŽNIKE V NARAVNI OBLIKI

Na več načinov lahko shranjujemo paradižnike v naravni obliki čez zimo; oglejmo si torej najbolj preprost način. Izmed paradižnikov, ki jih pri nas gojimo, je za shranjevanje najbolj primerna vrsta lukulus. Ta se razlikuje od drugih v tem, da ima drobne okrogle in gladke plodove, ki vise na stebli kot nekaj grozd (6 do 8 plodov); meso je bolj tanko. Za spravljanje je primerna tudi vrsta „humbert“, katere plodovi so jajčasti, jako meseni in trdi.

Ako jih hočemo ohraniti čez zimo sveže, ne potrgamo vsakega ploda zase, temveč odrežemo vseh 6 do 8 skupaj, in sicer tedaj, ko pričneta prva dva zoreti. Ako bi pustili, da nam več plodov dozori, bi s tem nič ne pridobili, ker potem posamezni paradižniki zelo radi odpadajo. Te grozde obesimo na živo, vrv ali tudi na rogovile vej, da visijo vsak zase; tako pripravljene postavimo v zračno in suho shrambo (podstrešje, lopa, skedenj), kjer pozimi ne zmrzuje. Od časa do časa jih pregledamo in nemudoma odstranimo tiste, ki jih je napadla gniloba in tem najbližje. Tudi je umestno, da jih včasih nekoliko zažveplamo proti plesnobi.

OREHOV LIKER

Dva kilograma orehov, pri katerih se še ne čuti notranja trda luščina, zrežemo, zalijemo s poldrugim litrom žganja ter dodamo nekoliko cimeta, klinčkov, limonovih olupkov in muškata nega cvetja. Ko stoji mešanica približno štiri do šest tednov na soncu, tekočino precedimo in ji pridenemo 80 dkg sladkorja, raztopljenega v prekapani ali pa skuhani vodi.

JABOLČEN IN HRUSEV LIKER

Dišeča jabolka (zimsko parmeno, ananasov kosmač in dr.) nastržemo kakor kutine in stis-

nemo. Iztisnjen sok precedimo in deset minut kuhamo. Med kuhanjem pene posnemamo. Na liter soka vzamemo tri četrtinke litra žganja in 50 dkg sladkorja, katerega poprej v četrtinki vode kuhamo, in oprasčamo pen.

Enako narejamo hrušev liker.

O materi in družini

Brez matere ni otroka. Dolžnosti med njo in njim so vzajemne. Če jih zanemarija prva, jih bo zanemarjal tudi drugi. Otrok mora vzljubiti mater, preden spozna, kaj vse ji dolguje. Naravno nagnenje k ljubezni do ljudi v krvni zvezi je treba utrjevati in negovati s požrtvovalnostjo, da ne zamre, ker bi sicer zamrlo otrokovo srce, še preden je začelo resnično biti in že od vsega začetka bi bilo vse izgubljeno. J. J. Rousseau: Emil

Čeprav je mati nešolana in neizobražena, bo vseeno vzgajala svojega otroka. Na to jo silijo prirodna nagnjenja. Toda to še ni vse. Treba je, da mati zavestno vodi otrokov razvoj in da vpliva kot razumno bitje na razumnega otroka. F. Fröbel: Vzgoja človeka

Mati je, oziroma bi morala biti vedno vzgojiteljica svojega otroka. Ne pravimo zastoni, da otrok z maternim mlekom vsrkava svoje prve misli. Ona ga prva uči spoznavati in preso-jati stvari. Pozneje bo vzgojitelj zama poskušal popolnoma izbrisati nazore, ki jih je dobil otrok v nežni mladosti.

O. Holst: Vpliv žene na kulturo srca

Vzgoja človeka se začne v družini in tam v glavnem tudi preneha. V šolo pošiljamo otroka le zato, ker čutimo potrebo, da mu natrpamo v glavo vse mogoče znanje. Toda šola ne bo naredila za otroka mnogo, če je bila prejšnja družinska vzgoja zanemarjena. F. Herbart: Kratka filozofska enciklopedija

Medvedji dol

(Nadaljevanje s 3. strani)

so se tu množile in širile posebno s planinami sem gori pod Stol na Tratah in tam pod široko rižo, pa po Krnicah gori pod Vajnaž, po Kočicah tam pod sedlo Medvedjak, pa na Mrzli ravni pod Medvedjo kočno, pa onstran noter v Strugarco, pod Močilo... V poletnem času so te planine odmevale od zvoncev in mukanja živine, laježa psuv čuvačev, klincev pastirjev. Po kmečkih hišah se je mleko, med in maslo dobesečno cedilo. Sinovi teh kmetij so se postavljali pred drugimi in posebno na kakem semnju bahavo zapeli:

Godeci le goдите prav na podplate,
atej maj' doma še vole kosmate!

Sinovi iz revnejših kmetij v Rutah pa so sem prihajali za pastirje, da so obenem se učili umnega gospodarstva na večji kmetiji. Ti so še pozneje radi zahajali v ta blagoslovljeni dol in po vseh Rutah prepevali:

Pojdam v Madvedji dol,
tam je daklet dovol...

Gospodarski pomen tega dola je postal tolikšen, da je vladal pod cesarjem Jožefom II. ustanovila tu samostojno župnijo leta 1786.

Proti koncu prejšnjega stoletja pa je prišel na ta tihi dol gospodarski propad, propad, ki ga je povzročil nemški fevdalec. V tem predelu Karavank so od nekdanj imeli največ sve-tle humberški grofje Dietrichsteini, imeli toliko, da so bili kolikor toliko siti. Sem med nje pa se je ugnezdil gladni pruski baron Hell-dorf od Vober, ki je podedoval ogromno premoženje grofov Eggerjev, potreboval pa je še ta visokogorski svet za lov na gamze. Tu pa so mu bile na poti številne kmetije, posebno njih planine, na katerih so mukale plebejske krave, kjer bi se imeli pasti plemeniti gamsil. In pruski baron je pogljal svoje drboltarje in forštnarje na lov po teh kmetijah nekako v onem času, ko so bili zadnji medvedje tu iz-trebljeni. In začela se je tu Bauernlegung (uničenje kmetij) mesto prejšnje Bärenlegung (uničenje medvedov). Ta plemeniti posel se je seveda izvrševal pod vzvišeno vsenemško de-vizo graditve nemškega mostu do Adrije!!

Posebno uspešno je ta rabeljski posel opravil forštnar Bohatta, besen češki renegat, tem bolj besen, čim bolj ga je izdajal jezik, da ni „urdojč“! Navzgor pesje poslušen, navzdol pesje ugrizljiv je ostril pri paši, sejal razdor in podpihoval sovraštvo med sosedi, grenil življenje kmetom, jih izpodrival s pravicami in krivimi prisegami tako, da so tej gonji eden za drugim podlegli ter v obupu prodali svoje

domove. Bežali so iz tega dola kakor iz pe-kla v industrijsko Bistrico, Borovljane ali celo daljni Celovec.

Prvi je bil „pokupljen“ Skrobat, nato Lin-art, gozdarji so mogli še bolj ostriti proti osta-lim s soseskinimi, pašnimi, vodnimi in potnimi pravicami. Padel je nato največji, Štefanc, na-kar so se pod plazom pokupovanja zrušili ostali zaredoma. Pri tem si je plemeniti Hell-dorf kar Pilat umival roke v nedolžnosti; kajti kmetije je pokupoval njegov direktor na Bistrici, ali Fillinger, ali Tobeitz ali kakor se je zval. Ti direktorji so najprej kupovali za se-be in nato prodali — z dobičkom seveda — svojemu gospodarju. Dolžnost nižjih priganja-čev pa je bila zmehčati kmete tako, da je bil ta dobiček čim večji. Tako je bila n. pr. veli-ka Plavčeva kmetija prodana za 12.000 gld. direktorju. Ko pa je hotel Plavc kar nato kup-čijo razdreti zaradi pijanosti, se je njemu na-stavila cena 40.000 gld. Toliko je menda zna-sala ona razlika! Pa tudi ta višja svota ni do-segla prave vrednosti velikega posestva.

Kajti te kmetije res niso bile male, od ene se je tam gnalo toliko živine na pašo, kakor drugod iz cele vasi. Pri Plavcu in Štefancu so redili po 30 do 40 goved, pri Žnidarju, Jurcu in Mokrlu po 20, za srednje pa so že veljali Škafar, Konave, Raznikar (pisalo se je Rasin-ger!), Voranček, Gmajnar, Linart, Brečko, Aj-tovnik, Vlipec, Skrobat, Lesjak, ker so premo-gli samo po 10 do 15 repov. Poleg našete drobnice (ovec in koz) se je preredito čez zi-mo na teh in manjših posestvih nad 300 go-ved. Kako nujno bi danes potrebovale indu-strijske Borovlje in Bistrice pridelke tega dola: meso, mleko, jajca, med, volno, kože itd. itd.

Vse to pa je uničil — pruski baron! Iz Med-vedjega dola je napravil Barental. Danes sta v tem dolu samostojna samo kajzarja Šurk in Jožef (potrebni so tudi lesni delavci!), vse dru-go je pokupljeno. Kmetije z gospodarskimi po-slopji so razpadle v ruševine, prej s tolikimi žulji divjini iztrgani svet je zopet prekril gozd ali grmovje, planine so utihnile...

Po prvi svetovni vojni je prišla tudi nad barone Helldorfe gospodarska propast, mnogo sramotnejša, kakor nad te gorske kmetije, njih Barental je šel na pavko, kupila je italijan-ska lesna firma Roifa. To pa so kot židovsko uničili hitlerjevci. Sedaj izvršuje tam svoje le-sne konjunktore neki nacist Webhofer z novo lesno firmo Götz, ki ima tudi preteklost...

V zadnji svetovni vojni so ta svet osvobo-dili naši partizani s svojo krvjo, pa „višja“ po-litika je hotela drugače...

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Sreda, 3. september:

6.10 Za kmetijstvo — 6.20 Jutranja glasba — 7.15 Pestre melodije — 9.05 Zelnje poslušalcev — 10.30 Mali koncert — 10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Vesela oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 14.30 Slovenska oddaja — 16.00 Koncertna ura — 17.10 Popoldanski koncert — 20.15 Serenadni koncert.

Četrtek, 4. september:

6.10 Za kmetijstvo — 9.05 Zelnje poslušalcev — 10.30 Mali koncert — 10.45 Nasvet v življenjskih vprašanjih — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Slo-venska oddaja — 15.30 Po dunajsko — 17.10 Po-poldanski koncert — 18.30 Slovenska oddaja — 19.15 Pokaži, kaj znaš! 20.15 Vesele melodije — 21.00 Humor pri nemških klasikih.

Petek, 5. september:

6.10 Za kmetijstvo 6.20 Jutranja glasba — 9.05 Zelnje poslušalcev — 10.30 Mali koncert — 10.45 Za podeželsko ženo — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Slovenska oddaja — 16.00 Koncertna ura — 16.30 Gore in mi — 17.55 „Potovanje zabava, če...!“ — 18.40 Športna poročila — 18.45 Kmečka od-daja — 20.15 Radijski oder — 22.30 Vesele me-lodije.

RADIO LJUBLJANA

Sreda, 3. september:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Po različnih plateh o raznih stvareh — 14.10 Drobne skladbe velikih mojstrov — 18.30 Veseli godci — 19.10 Partizanske pesmi in koračnice — 20.00 Valčki Johanna Straussa — 20.30 Janko Kersnik: Jara gospoda — radijska igra.

Četrtek, 4. september:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Poslušajte znane melodije — 13.15 Pester spored slovenske solistične in komorne glasbe — 14.00 Polke, valčki in mazurke... — 14.40 Srbske narodne pesmi — 15.10 Zabavna glasba — 18.30 Igra Orkester Radia Ljubljana — 19.00 Oddaja za žene — 19.40 Zabavna glasba — 20.00 Domače aktualno-sti — 20.15 Slovenske narodne, umetne in parti-zanske pesmi poje mladinski zbor Tehnične sred-nje šole pod vodstvom Draga Korošca — 22.15 Igra Studentski plesni sekstet.

Petek, 5. september:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Pesmi in plesi naših narodov — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Za pionirje — 14.00 Kulturni pregled — 14.40 Iz modernejših operet — 18.30 Zabavno glasbo izvajajo veliki orkestri — 19.15 Narodne pesmi pojeta v duetu Danica Filipič in Greta Ložar, spremlja Avgust Stanko — 19.40 Zabav-na glasba — 20.00 Dr. Egon Tomc: Tedenski zu-nanje-politični pregled — 21.20 Moderna plesna glasba.

Število živine na svetu

Mednarodni urad za kmetijstvo in prehrano (FAO) je sestavil svetovno statistiko domačih živali. Na celem svetu je bilo (milijonov glav):

leta	1938	1951
goved	631	684
prašičev	260	280
kopitarjev	95	74
bivolov	76	74
ovac	653	659

Jasno je razviden padec kopitarjev, pred-vsem konj, ki so izgubili skoraj vsak pomen za vojne svrhe in ga enako izgubljajo kot vprežna žival. Konj je žrtev mehanizacije, ra-be strojev, predvsem traktorjev. Teh je bilo na celem svetu pred vojno 15 milijonov, danes pa jih je nad 31 milijonov in od teh jih imajo nad dve tretjini v ZDA.

V splošnem pa se je število živine dvignilo, a niti od daleč v taki meri kot število prebi-valstva. Medtem ko je pred vojno prišlo na 100 ljudi 40 velikih živali (— živalskih enot), jih pride danes komaj 36. Zato pa je danes na razpolago za vsakega posameznika manj mesa kot pred vojno, povpraševanje pa je večje. Na 100 ljudi pride živalskih enot (— velikih ži-vali):

v Aziji	22 proti	26 predvojnim
Afriki	45 proti	47 predvojnim
Oceaniji	247 proti	245 predvojnim

Seveda se da živinoreja še zelo pomnožiti posebno v Afriki in v Južni Ameriki; v Aziji in Evropi pa prav malo. Tu pride v poštev sa-mo zboljšanje živinoreje, dvig donosnosti.

Zupan mesteca Neustadt v bližini Han-novra v Zapadni Nemčiji je na občinski seji odločno nastopil proti gradnji kabin na ko-pališču. Izjavil je, da so današnje žene že takšne umetnice v preoblačenju, da si občina izdatek za gradnjo kabin mirno lahko pri-hrani. On sam je pogosto opazoval ženske pri preoblačenju in ugotovil, da gre prav dobro tudi brez kabin. Toda občinski svetniki se niso strinjali s stališčem svojega župana in so izglasovali, da se kabine vendar gradijo.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck-und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2. Postschließfach 17.